

ALUEELLISINA EPIDEMIAN TORJUNTATOIMENPITEINÄ KÄYTETTÄVIEN RAJOITUSTEN HARKINTA TALVELLA 2022

Tausta ja tilannekuva

Loppuvuonna 2021 ilmaantunut omikron- virusmuunnos levisi ennen näkemättömällä laajuudella ja nopeudella väestöön, lisäten sairaalahoidon tarvetta ja epidemian torjuntatoimien perusterveydenhuollolle aiheuttamaa kuormitusta merkittävästi ja jatkuvasti. Tämä aiheutti myös hoidon saatavuuden tai oikea-aikaisuuden huomionarvoista heikentymistä muissa terveystalvissa. Tuolloin käyttöön otetuista laajoista rajoitustoimista huolimatta väestöleviäminen on edelleen laajaa, mutta sairaalahoidon tarpeen lisääntyminen on alkanut tasaantua, ja esimerkiksi tehohoidon tarve on valtakunnallisesti tarkasteltuna puolittunut verrattuna kuormittavimpiin aikoihin, vaikka alueellisia eroja on edelleen olemassa. Tartuntojen seuraukset suhteessa niiden määrään ovat hyvin selvästi aikaisempia epidemia-aaltoja lievemmat. Omikron-tartunnan on havaittu aiheuttavan lievemmän taudinkuvan eli johtavan merkittävästi harvemmin sairaalahoitoon kuin muiden varianttien aiheuttamat taudit. Tartuntoja havaitaan myös rokotetuilla, mutta rokotukset suojaavat edelleen erittäin hyvin vakavalta taudilta ja niitä suositellaan kaikille kohderyhmään kuuluville.

Rokotekattavuus on Suomessa korkealla tasolla, kun yli 12-vuotiaista ensimmäisen rokotteen on saanut jo yli 88 prosenttia väestöstä, toisen rokotteen yli 85 prosenttia. Kolmannen rokoteannoksen on saanut noin puolet kohderyhmästä, eli 18 vuotta täyttäneistä ja eräistä erityisryhmistä. Tämä vähentää todennäköisyyttä siihen, että epidemiatilanne pahenee merkittävästi ja sosiaali- ja terveydenhuolto ylikuormittuu.

Yleinen epidemiatilanne on siis valtakunnallisesti tasaantunut, vaikkakin tartuntamäärät ovat edelleen korkeita. Epidemiatilanteissa on kuitenkin alueellisesti vaihtelua. Joillakin alueilla tämän epidemia-aallon pahin huippu on jo saavutettu, ja sosiaali- ja terveydenhuollon kuormitus alkanut osalla alueista keventyä. Osalla alueista tilanne on kuitenkin ennallaan ja alueellisesti tilanne voi vielä vaikeutua. Peruspalveluiden tarve on edelleen poikkeuksellisen merkittävä, johtuen niin taudin leviämisen aiheuttamasta palvelutarpeesta kuin sen torjuntatoimien kuormittavuudesta. Toisaalta rajoitukset ovat voimakkaasti vaikeuttaneet yhteiskunnan toimintaa monilla toimialoilla pitkään ja voimakkaasti, mikä on vaikuttanut negatiivisesti sekä taloudellisiin, sosiaalisiin että henkisiin voimavaroihin sekä yhteiskunnan kokonaistasolla, että yksilöillä ja myös vaikeuttanut yritysten ja muiden yhteisöjen toimintaa.

Tärkeää on edelleen painottaa sitä, että jokainen noudattaa omaehtoisia terveysturvallisuustoimia. Tähän sisältyvät rokotusten ottamisen lisäksi hygieniatoimet sekä eristäytyminen sairaana ollessa.

Vallitsevassa tilanteessa oikeudellisen suojavaatimuksen painopiste on haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksissa ja väestötasolla rokotussuojan varmistamisessa. Ensisijaista on varmistaa hoidon ja palveluiden yhdenvertainen saatavuus. Tämä edellyttää riittävän varmaa tietoa rokotuskattavuuden suojatasosta, tartuntojen leviämisen torjuntatasosta ja alueen väestön tarpeisiin vastaavien sosiaali- ja

terveydenhuollon palveluiden tilasta. Alueen epidemiatilanteen vakauduttua käytettävät valtuudet vastaavat tavanomaista yleisvaarallisten tartuntatautien torjuntaa ja suojattavien oikeushyvien kannalta välttämättömien torjuntatoimien tehostamista paikallisissa erityistilanteissa ja -kohteissa.

Hallitus on neuvottelunsa perusteella 2.2.2022 suositellut, että rajoitusten purkamisessa on syytä edetä asteittain. Hallituksen arvion mukaan rajoitustoimenpiteet eivät enää 14.2.2022 lukien ole välttämättömiä ja oikeasuhtaisia ja hallitus suosittelee, että kaikki kulttuuri-, urheilu- ja tapahtuma-alan yleisötilaisuuksia sekä harrastustoimintaa koskevat kokoontumismäärä- ja asiakaspaikkarajoitukset purettaisiin kokonaan 14. helmikuuta alkaen.

Ohjaus

Ministeriö on arvioinut tilannetta kansallisella tasolla ja suosittelee, että alueellisessa tilanteessa harkitaan epidemian torjuntatoimina käytettävien rajoitusten purkamista.

Ministeriö suosittelee, että alueilla tehdään kokonaisharkinta käytössä olevien rajoitustoimenpiteiden ja epidemian torjuntatoimina käytettävien suositusten purkamisesta 14.2.2022 mennessä.

Harkinnassa on erityisesti syytä arvioida, ovatko yleisötilaisuuksiin tartuntatautilain 58 §:n mukaisesti kohdistuvat rajoitukset sekä esimerkiksi harrastustoiminnassa käytettäviin tiloihin kohdistuvat rajoitukset eri riskiluokissa alueellisen tilanteen mukaan välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, ja onko niistä mahdollista luopua.

Ministeriön näkemyksen mukaan tämä kokonaisharkinta edellyttää korostettua vaikutusarviointia sen suhteen, millaisia epidemiologisia ja lääketieteellisiä sekä palvelujärjestelmän kuormitukseen liittyviä hyötyjä toimenpiteillä on saavutettavissa, ja toisaalta millaisia taloudellisia, sosiaalisia tai sivistyksellisiä negatiivisia vaikutuksia pitkäaikaisemmiksi muodostuvat rajoitukset voivat aiheuttaa. Mikäli arviointi osoittaa, että toimenpiteillä saavutettavat hyödyt eivät ole suhteessa mahdollisiin haittoihin, tulee rajoituksia purkaa.

Mikäli rajoitustoimenpiteet ovat edelleen välttämättömiä, niiden tulisi olla ajallisesti, alueellisesti ja kohteisiin liittyen mahdollisimman rajattuja. Tämä mahdollistaa taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin kohdistuvien kielteisten vaikutusten jäämisen vaikutuksiltaan mahdollisimman pieniksi ja toimialojen yhdenvertaisuutta mahdollisimman vähän loukkaaviksi. Mahdollisten rajoitusten tulisi siis kohdella eri aloja tartuntojen vaikeasti hallittavan leviämisen ja vakavien seuraamusten riskiin nähden mahdollisimman yhdenvertaisesti. Näissä tilanteissa ministeriö suosittelee, että alueilla harkitaan ja arvioidaan mahdollisuudet rajoitusten asteittaiseen hallittuun purkamiseen.

Mahdollisessa asteittaisessa purkamisessa on syytä ensimmäiseksi tarkastella mahdollisuuksia purkaa ainakin matalariskiseen toimintaan kohdistuvat voimakkaimmat rajoitukset, joilla tilaisuuksia on kielletty ja tiloja suljettu kokonaan. Samalla on harkittava, edellyttääkö alueellinen tilanne edelleen matalan riskin tilaisuuksien ja toimintojen lievempiä rajoituksia ja rajoittamaan pyrkiviä suosituksia. Toinen tarkasteltava kokonaisuus on korkean ja kohtalaisen riskin tilaisuuksiin ja toimintaan kohdistuvat täyskiellot sekä matalan riskin toimintaan mahdollisesti kohdistuvat lievemmat rajoitukset, ja mahdollisuus vastaavasti luopua niistä. Edelleen kolmanneksi voidaan arvioida ja tarkistaa mahdollisuus luopua myös korkean ja kohtalaisen riskin tilaisuuksiin ja toimintoihin kohdistuvista lievemmistä rajoituksista.

Ministeriö kehottaa erityisesti huomioimaan, että kansallisessa ohjauksessa arvioituihin riskiolosuhteisiin ja valtakunnallisten suositusten toimeenpanoon vaikuttaa myös yleinen epidemiatilanne, joka voi vaihdella paikallisesti ja alueellisesti, joten niitä on tulkittava ja sovellettava ajantasainen infektioaine sekä palvelujärjestelmän kuormitus huomioon ottaen. Vastaava vaikutus on alueellisilla muilla vaikutuksilla, joten viranomaisten yhteinen monialainen vaikutusarviointi korostuu.

Alueellisesti ja paikallisesti tulee edelleen ryhtyä kohdennettuihin tehostettuihin toimenpiteisiin, mikäli paikallisella tai alueellisella tasolla syntyy tai uhkaa syntyä tautiryppäs, jossa taudin leviäminen väestöryhmien keskuudessa muodostaa ilmeisen ja vakavan riskin sille alttiiden ihmisten terveydelle ja kokonaishyvinnolle. Ensisijaisesti suositellaan käytettäväksi näissä tapauksissa sellaisia tartuntojen leviämistä ehkäiseviä toimia, jotka mahdollistavat eri alojen toimintojen jatkuvuuden.

Vaikutukset

Päätöksissä kuvataan kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ennen päätöksentekoa tulee arvioida toimenpiteen epidemiologiset, lääketieteelliset, terveydelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset vaikutukset, samoin kuin muut vaikutukset ihmisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa, vaikutukset heidän perusoikeuksiensa toteutumiseen ja yhteiskunnan palveluiden saatavuuteen, vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja työelämään sekä erityisesti lapsivaikutukset. Tarve on arvioida myös yrityksille ja muille yhteisöille aiheutuvia vaikutuksia.

Alueellisessa päätöksenteossa rajoitusten ajallisia ja kohdentamiseen liittyviä haittavaikutuksia tulee arvioida, jotta haitat eivät ylitä hyötyjä. Tällöin tulee huomioida lasten ja nuorten edun ensisijaisuuden periaate. Samalla on huomioitava, että periaate velvoittaa myös aktiivisiin suojelutoimenpiteisiin, joilla estetään ja hillitään lapsille epidemiasta aiheutuvia haittoja.

Päätösten vaikuttavuutta ja muita vaikutuksia on tarkkaan seurattava, samoin kuin tietoa tilanteen kehittymisestä ja uutta tietoa virusmuunnosten ominaisuuksista sekä vaikutuksista.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Johtaja

Jaska Siikavirta

Jakelu Kunnat, sairaanhoitopiirit ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet
Ahvenanmaan maakunta
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Aluehallintovirastot
Valvira

Tiedoksi

- Sosiaali- ja terveysministeri Sarkkinen
- Perhe- ja peruspalveluministeri Lindén
- Valtiosihteeri Mäkipää
- Valtiosihteeri Ruuth
- Opetusministeri Andersson
- Tiede- ja kulttuuriministeri Kurvinen
- Liikenne- ja viestintäministeri Harakka
- Pääministerin erityisavustaja Niemi
- Kansliapäällikkö Lehikoinen
- Valtioneuvoston kanslia
- Valtiovarainministeriö/VKO
- Liikenne- ja viestintäministeriö
- Oikeusministeriö
- SM/poliisiosasto
- Poliisihallitus

VN/3974/2022-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: